

DOPUNSKI PROTOKOL

UZ ŽENEVSKE KONVENCIJE OD 12. AUGUSTA 1949. GODINE O ZAŠTITI ŽRTAVA NEMEĐUNARODNIH ORUŽANIH SUKOBA (PROTOKOL II.)

PREAMBULA

Visoke strane ugovornice,

Podsjećajući da humanitarni principi sadržani u članu 3. koji je zajednički za Ženevske konvencije od 12. augusta 1949. godine, predstavljaju osnovu poštovanja čovjekove ličnosti u slučajevima oružanog sukoba koji nije međunarodnog karaktera,

Podsjećajući, nadalje, da međunarodni instrumenti koji se odnose na prava čovjeka osiguravaju osnovnu zaštitu čovjekove ličnosti,

Ističući potrebu da se osigura bolja zaštita žrtava ovih oružanih sukoba,

Podsjećajući da, u slučajevima koji nisu obuhvaćeni važećim pravom, čovjekova ličnost ostaje pod zaštitom principa humanosti i zahtjeva javne savjesti,

Saglasile su se o slijedećem:

DIO I

DOMAŠAJ OVOG PROTOKOLA

Član 1.

Materijalno polje primjene

1. Ovaj protokol kojim se razvija i dopunjuje član 3. koji je zajednički za Ženevske konvencije od 12. augusta 1949. godine, ne mjenjajući njegove postojeće uvjete za primjenu, primjenjivat će se na sve oružane sukobe koji nisu obuhvaćeni članom 1. Dopunskog protokola uz Ženevske konvencije od 12. augusta 1949. godine o zaštiti žrtava međunarodnih oružanih sukoba (Protoko I.) koji se odvijaju na teritoriji visoke strane ugovornice između njenih oružanih snaga i otpadničkih oružanih snaga ili drugih organiziranih naoružanih grupa koje, pod odgovornom komandom, vrše takvu kontrolu nad dijelom njene teritorije koja im omogućuje da vode neprekidne i usmjerene vojne operacije i da primjenjuju ovaj protokol.

2. Ovaj protokol neće se primjenjivati na situacije unutrašnjih nemira i zategnutosti, kao što su pobune, izolirani i sporadični akti nasilja i ostali akti slične prirode, jer to nisu oružani sukobi.

Član 2.

Osobno polje primjene

1. Ovaj protokol će se primjenjivati bez ikakve diskriminacije zasnovane na rasi, boji kože, polu, jeziku, vjeri ili uvjerenju, političkom ili drugom mišljenju, nacionalnom ili socijalnom porijeklu, bogatstvu, rođenju ili drugom statusu ili na bilo kom drugom sličnom kriterijumu (u daljem tekstu "diskriminacija") na sve osobe koje su pogođene oružanim sukobom kako je definirano u članu 1.

2. Na kraju oružanog sukoba, sve osobe koje su bile lišene slobode ili čija je sloboda bila ograničena iz razloga u vezi s takvim sukobom, kao i osobe koje su lišene slobode ili čija je sloboda ograničena poslije sukoba iz istih razloga, uživat će zaštitu shodno čl. 5. i 6. do kraja takvog lišavanja ili ograničenja slobode.

Član 3.

Neintervencija

1. Ne može se pozivati ni na jednu odredbu iz ovog protokola da bi se ugrozio suverenitet države ili odgovornost vlade da svim zakonitim sredstvima održava ili ponovo uspostavi zakon i red u državi ili da brani nacionalno jedinstvo i teritorijalni integritet države.

2. Ne može se pozivati ni na jednu odredbu iz ovog protokola kao opravdanje za intervenciju direktnu ili indirektnu, iz bilo kog razloga u oružani sukob ili unutrašnje ili vanjske poslove visoke strane ugovornice na čijoj je teritoriji i došlo do tog sukoba.

DIO II.

HUMANI POSTUPAK

Član 4.

Osnovne garancije

1. Sve osobe koje ne uzimaju direktno učešće ili koje su prestale da učestvuju u neprijateljstvima, bez obzira na to da li je njihova sloboda bila ograničena ili ne, imaju pravo da njihova ličnost, čast i uvjerenje i vjersko uvjerenje budu poštovani. One će u svim prilikama biti humano tretirane, bez ikakve diskriminacije. Zabranjeno je naređivati da ne smije biti preživjelih.

2. Ne dirajući u načelni karakter naprijed navedenih odredaba, slijedeća djela protiv osoba pomenutih u stavu 1. jestu i ostaju zabranjena u svako doba i na svakom mjestu:

(a) nasilje nad životom, zdravljem i fizičkim ili mentalnim blagostanjem ljudi, naročito ubistvo i okrutno postupanje kao što su mučenje, sakaćenje ili bilo koji oblik tjelesne kazne;

(b) kolektivne kazne;

(c) uzimanje talaca;

(d) akti terorizma;

(e) vrijeđanje ljudskog dostojanstva, naročito ponižavajući i degradirajući postupak, silovanje, prinudna prostitucija i svaki oblik nedoličnog napada;

(f) ropstvo i trgovina robljem u svim oblicima;

(g) pljačka;

(h) prijetnje izvršenjem bilo kog od gore pomenutih djela;

3. Djeci će biti pružena njega i pomoć koja im je potrebna, a naročito:

(a) bit će im osigurano odgajanje, uključujući vjersko i moralno odgajanje, pridržavajući se želja njihovih roditelja ili, u slučaju odsutnosti roditelja, osobe koje su odgovorne za brigu o djeci;

(b) preduzet će se svi odgovarajući koraci da bi se olakšalo ponovno okupljanje obitelji koje su bile privremeno razdvojene;

(c) djeca koja nisu navršila 15 godina života neće biti regrutirana u oružane snage ili grupe, niti će im se dozvoliti da učestvuju u neprijateljstvima;

(d) posebna zaštita koja se predviđa ovim članom za djecu koja nisu navršila 15 godina života primjenjivat će se na njih i ako uzmu direktnog učešća u neprijateljstvima, uprkos odredbama tačke (c), kad su zarobljena;

(e) preduzet će se mjere, ako bude potrebno, i kad god je moguće s pristankom njihovih roditelja ili osoba koje su po zakonu ili običaju prvenstveno odgovorne za brigu o njima, da se djeca privremeno sklone iz područja u kome su izbila neprijateljstva u sigurnije područje unutar zemlje, i osigurat će se da djecu prate osobe koje su odgovorne za njihovu sigurnost i blagostanje.

Član 5.

Osobe čija je sloboda bila ograničena

1. Pored odredaba iz člana 4. slijedeće odredbe će se poštovati kao minimum u odnosu prema osobama u vezi s oružanim sukobom, bilo da su internirana ili pritvorena:

(a) ranjenici i bolesnici tretirat će se u skladu sa članom 7;

(b) osobe o kojima se govori u ovom stavu bit će, u istom obimu kao i lokalno civilno stanovništvo, snabdjeveno hranom i vodom za piće, a bit će zaštićena u zdravstvenom i higijenskom pogledu i protiv surovosti klime i opasnosti od oružanog sukoba;

(c) bit će im dozvoljeno da primaju individualnu ili kolektivnu pomoć;

(d) bit će im dozvoljeno da vrše svoje vjerske obrede i, ako zahtijevaju i ako bude podesno, da primaju duhovnu pomoć od osoba kao što su kapelani koji vrše vjerske funkcije,

(e) one će, ako budu natjerane da rade, uživati slične radne uvjete i osiguranje kakve ima lokalno civilno stanovništvo.

2. Oni koji su odgovorni za interniranje ili pritvaranje lica pomenutih u stavu 1. poštovat će, u granicama svojih mogućnosti, slijedeće odredbe koje se odnose na takve osobe:

(a) izuzev kad su muškarci i žene iz jedne obitelji smješteni zajedno, žene će biti držane u odvojenim odjeljenjima od odjeljenja za muškarce i bit će pod neposrednim nadzorom žena;

(b) njima će biti dozvoljeno da šalju i primaju pisma i karte čiji broj mogu ograničiti nadležne vlasti ukoliko smatraju da je to potrebno;

(c) mjesta za interniranje i pritvor neće se nalaziti blizu borbene zone. Osobe o kojima se govori u stavu 1., bit će evakuirane kad mjesta gdje su one internirane ili pritvorene postanu posebno izložena opasnosti od oružanog sukoba, ukoliko se njihova evakuacija može obaviti pod relativno sigurnim uvjetima;

(d) one će moći da koriste ljekarski pregled;

(e) njihovo fizičko ili mentalno zdravlje i integritet neće biti ugroženi nikakvim neopravdanim činom ili propustom. Shodno tome, zabranjeno je podvrgavati osobe pomenute u ovom članu bilo kakvom medicinskom postupku koji ne zahtijeva njihovo zdravstveno stanje i koji nije u skladu s opće prihvaćenim medicinskim standardima koji se primjenjuju na slobodne ljude pod sličnim medicinskim okolnostima.

3. Osobe koje nisu obuhvaćene stavom 1, ali čija je sloboda bila ograničena na bilo koji način u vezi s oružanim sukobom bit će tretirane na human način, u skladu sa članom 4. i st. 1. (a), (c) i (d) i 2. (b) ovog člana.

4. Ukoliko se donese odluka da se oslobode osobe koje su lišena slobode, oni koji donesu takvu odluku preduzet će potrebne mjere da osiguraju njihovu bezbjednost.

Član 6.

Krivično gonjenje

1. Ovaj član se primjenjuje na gonjenje i kažnjavanje za krivična djela u vezi s oružanim sukobom.

2. Izricanje bilo kakve presude i izvršenje bilo kakve kazne nad osobom za koju se utvrdi da je kriva za povredu, može se izvršiti samo po presudi koju je izrekao sud koji pruža osnovne garancije o nezavisnosti i nepristrasnosti. Naročito:

(a) postupak će osigurati da optuženi bude obavješten bez odlaganja o detaljima povrede koju je navodno učinio i osigurat će optuženom, prije i za vrijeme suđenja, prava i sredstva odbrane;

(b) niko ne može biti proglašen krivim za povredu izuzev na osnovu lične krivične odgovornosti;

(c) niko neće biti proglašen krivim za bilo koje krivično djelo zbog bilo koje radnje ili propusta, koji ne predstavljaju krivično djelo prema zakonu; u momentu učinjenog djela ne može se izreći teža kazna od one koja je bila primjenljiva u vrijeme kada je krivično djelo bilo izvršeno; ako se poslije izvršene povrede zakonom predvidi lakša kazna, krivac će se time koristiti;

(d) svako ko je optužen za povredu smatrat će se nevinim dok se ne dokaže krivica u skladu sa zakonom;

(e) svako ko je optužen za povredu imat će pravo da mu se sudi u njegovom prisustvu;

(f) niko neće biti prisiljen da svjedoči protiv sebe ili da prizna krivicu.

3. Osoba koja je osuđena bit će prilikom donošenja presude obavještena o pravnim i drugim lijekovima i o rokovima u kojima se može njima koristiti.

4. Smrtna kazna neće se izricati nad osobama koje nisu navršile 18 godina u vrijeme kada je izvršena povreda i neće se izvršavati nad trudnicama ili majkama s malom djecom.

5. Po završetku neprijateljstava, vlasti će nastojati da amnestiraju u najvećoj mogućoj mjeri osobe koja su učestvovala u oružanom sukobu ili one koje su lišene slobode iz razloga u vezi s oružanim sukobom, bilo da su internirane ili pritvorene.

DIO III.

RANJENICI, BOLESNICI I BRODOLOMNICI

Član 7.

Zaštita i njega

1. Svi ranjenici, bolesnici i brodolomnici bilo da su sudjelovali u oružnom sukobu ili ne, bit će poštovani i zaštićeni.

2. U svakoj će se prilici snjima postupati humano i pružit će im se, u najvećoj mogućoj mjeri i najkraćem roku medicinska njega i pomoć koju zahtjeva njihovo stanje. Neće se praviti razlika među njima zasnovana na bilo kom drugom kriterijumu osim na medicinskom.

Član 8.

Pronalaženje

Kad god prilike dozvoljavaju, a naročito poslije sukoba, preduzet će se sve moguće mjere, bez odlaganja, u cilju pronalaženja i prikupljanja ranjenika, bolesnika i brodolomaca, njihove zaštite od pljačke i zlostavljanja, osiguranja odgovarajuće njege za njih, traganja za mrtvima, sprječavanja da mrtvi budu opljačkani, kao i da budu prikladno uklonjeni.

Član 9.

Zaštita sanitetskog i vjerskog osoblja

1. Sanitetsko i vjersko osoblje biti će poštovano i zaštićeno i pružit će im se sva raspoloživa pomoć u vršenju njegovih dužnosti. To osoblje neće biti primorano da izvršava dužnosti koje nisu u saglasnosti sa njegovom humanitarnom misijom.

2. Od sanitetskog osoblja ne može se zahtijevati da u vršenju njihovih dužnosti prioritet da bilo kom da licu osim na osnovu medicinskog kriterijuma.

Član 10.

Opća zaštita medicinskog poziva

1. Ni pod kojim uvjetima niko ne može biti kažnjen za obavljanje dužnosti medicinskog karaktera koje su u skladu sa medicinskom etikom bez obzira na osobu koja se time koristi.

2. Osobe koje su angažirane na medicinskim aktivnostima ne mogu biti prisiljene da obavljaju poslove koji su u suprotnosti s pravilima medicinske etike ili drugim propisima, niti da se uzdržavaju od djela koja zahtijevaju ta pravila ili propisi, koji su utvrđeni u korist ranjenika i bolesnika ili u suprotnosti s ovim protokolom.

3. Profesionalne obaveze osoba koje su angažirane na medicinskim aktivnostima u pogledu informacija koje mogu pribaviti o ranjenicima i bolesnicima koje liječe bit će poštovane pod rezervom nacionalnog zakona.

4. Pod rezervom nacionalnog zakona ni jedna osoba koja je angažirana na medicinskim aktivnostima ne može biti kažnjena ni na koji način zbog odbijanja da da ili što ne daje informacije koje se odnose na ranjenike i bolesnike koje liječi ili koje je liječilo.

Član 11.

Zaštita sanitetskih jedinica i transporta

1. Sanitetske jedinice i transporti bit će poštovani i zaštićeni u svako doba i neće biti predmet napada.

2. Zaštita na koju imaju pravo sanitetske jedinice i transporti neće prestati ukoliko nisu korišćeni za vršenje neprijateljskih akata van njihove humanitarne funkcije. Međutim, zaštita može prestati tek poslije opomene kojoj je, kad god je to pogodno, utvrđen razumni rok i kad taj rok protekne bez učinka.

Član 12.

Znak raspoznavanja

Sanitetsko i vjersko osoblje i sanitetske jedinice nosit će pod kontrolom odnosne nadležne vlasti znak raspoznavanja Crvenog križa, Crvenog polumjeseca ili Crvenog lava i

sunca na bijelom polju i on će biti istaknut na sanitetskim transportima. Znak raspoznavanja će se poštovati u svim prilikama i neće se koristiti nepravilno.

DIO IV.

CIVILNO STANOVNIŠTVO

Član 13.

Zaštita civilnog stanovništva

1. Civilno stanovništvo i pojedinci civili uživaju opću zaštitu od opasnosti koje proističu iz vojnih operacija. Da bi se provela ta zaštita, slijedeća pravila bit će poštovana u svakoj prilici.

2. Civilno stanovništvo i pojedinci civili neće biti predmet napada. Zabranjeni su akti ili prijetnje nasiljem, čiji je glavni cilj da šire strah među civilnim stanovništvom.

3. Civili će uživati zaštitu predviđenu ovim dijelom, ukoliko ne uzimaju i za vrijeme dok ne uzimaju direktno učešće u neprijateljstvima.

Član 14.

Zaštita objekata potrebnih da bi civilno stanovništvo preživjelo

Zabranjeno je iznurivanje stanovništva glađu kao metod ratovanja. U tom smislu zabranjeno je napasti, uništiti, ukloniti ili učiniti nekorisnim objekte prijeko potrebne da bi civilno stanovništvo preživjelo, kao što su namirnice, poljoprivredne oblasti za proizvodnju hrane, žetva, živa stoka, instalacije za vodu za piće i rezerve i postrojenja za navodnjavanje.

Član 15.

Zaštita građevina i instalacija koje sadrže opasne sile

Građevine ili instalacije koje sadrže opasne sile, tj. brane, nasipi i nuklearne električne centrale ne smiju biti objekti napada, čak ni ako su to vojni objekti, ukoliko takav napad može prouzrokovati oslobađanje opasnih sila, pa, prema tome, i velike gubitke među civilnim stanovništvom.

Član 16.

Zaštita kulturom objekata i hramova

Ne dirajući u odredbe Haške konvencije za zaštitu kulturnih dobara u slučaju oružanog sukoba od 14. maja 1954. godine, zabranjeno je vršiti bilo kakve neprijateljske akte uperene protiv historijskih spomenika, umjetničkih djela ili hramova koji predstavljaju kulturno ili duhovno naslijeđe naroda, kao i koristiti ih za podršku vojnih akcija.

Član 17.

Zabrana prinudnog premještanja civila

1. Ne može biti naređeno premještanje civilnog stanovništva iz razloga u vezi sa sukobom ukoliko to ne zahtijevaju razlozi sigurnosti tog stanovništva ili imperativni vojni

razlozi. Ukoliko premještanje mora da se izvrši, preduzet će se sve moguće mjere kako bi civilno stanovništvo moglo biti prihvaćeno pod zadovoljavajućim uvjetima smještaja, higijene i zaštite zdravlja, sigurnosti i ishrane.

2. Civili ne smiju biti prisiljeni da napuste svoju teritoriju iz razloga koji su u vezi sa sukobom.

Član 18.

Društva za pomoć i akcije pomoći

1. Društva za pomoć koja se nalaze na teritoriji visoke strane ugovornice, kao što su organizacije Crvenog križa (Crvenog polumjeseca, Crvenog lava i sunca) mogu ponuditi pomoć za izvršenje svojih tradicionalnih funkcija u vezi sa žrtvama oružanog sukoba. Civilno stanovništvo može, čak i na svoju inicijativu, ponuditi da sakuplja i njeguje ranjenike, bolesnike i brodolomce.

2. Ako je civilno stanovništvo izloženo neopravdanim patnjama zbog nestašice stvari potrebnih za život kao što su hrana i lijekovi, preduzet će se sankcije pomoći za civilno stanovništvo koje su isključivo humanitarnog i nepristrasnog karaktera i koje se provode bez diskriminacije, pod uvjetom dobijanja saglasnosti od visoke strane ugovornice koja je u pitanju.

DIO V.

ZAVRŠNE ODREDBE

Član 19.

Upoznavanje s Protokolom

Upoznavanje s ovim protokolom vršit će se na što je moguće široj osnovi.

Član 20.

Potpisivanje

Ovaj protokol bit će otvoren za potpisivanje stranama članicama Konvencija šest mjeseci nakon potpisivanja Završnog akta i ostaje otvoren u tu svrhu 12 mjeseci.

Član 21.

Ratifikacija

Ovaj protokol bit će ratificiran što je moguće prije. Ratifikacioni instrumenti bit će deponirani kod Švicarskog federalnog vijeća koje je depozitar Konvencija.

Član 22.

Pristupanje

Ovaj protokol bit će otvoren za pristupanje svakoj strani članici Konvencija koja ga nije potpisala. Instrumenti o pristupanju bit će deponirani kod depozitara.

Član 23.

Stupanje na snagu

1. Ovaj protokol stupa na snagu šest mjeseci poslije deponiranja dva instrumenta o ratifikaciji ili pristupanju.

2. Za svaku stranu koja je članica Konvencija i koja poslije toga ratificira ovaj protokol ili mu pristupi, Protokol stupa na snagu šest mjeseci poslije deponiranja instrumenata o ratifikaciji ili pristupanju te strane.

Član 24.

Amandman

1. Svaka visoka strana ugovornica može predložiti amandmane na ovaj protokol. Tekst svakog predloženog amandmana dostavlja se depozitaru koji će odlučiti, posle konsultacije sa svim visokim stranama ugovornicama i Međunarodnim komitetom Crvenog križa, da li treba sazvati konferenciju radi razmatranja predloženog amandmana.

2. Depozitar će pozvati na tu konferenciju sve visoke strane ugovornice i strane članice Konvencija, bilo da su ili da nisu potpisnice ovog protokola.

Član 25.

Otkazivanje

1. U slučaju da neka visoka strana ugovornica otkáže ovaj protokol, otkaz stupa na snagu tek šest mjeseci poslije prijema instrumenta o otkazivanju. Ako je, međutim, po isteku šest meseci strana koja daje otkaz angažirana u situaciji navedenoj u članu 1. otkaz neće imati djelovanje prije završetka oružanog sukoba. Međutim, osobe koje su bile lišene slobode, ili čija je sloboda bila ograničena iz razloga u vezi sa sukobom i dalje će se koristiti odredbama iz ovog protokola sve do svog konačnog oslobođenja.

2. Otkaz se saopćava pismenim putem depozitaru, koji će ga proslijediti svim visokim stranama ugovornicama.

Član 26.

Saopćenja

Depozitar obavještava visoke strane ugovornice i strane članice Konvencija, bilo da su ili da nisu potpisnice ovog protkla,

(a) potpisima stavljenim na ovaj protokol i o deponiranju instrumenata o ratifikaciji i pristupanju shodno članu 21. i 22;

(b) datum stupanja ovog protokola na snagu u skladu sa članom 23; i

(c) saopćenjima i izjavama primljenim u skladu sa članom 24.

Član 27.

Registracija

1. Poslije stupanja na snagu, depozitar prosljeđuje ovaj protokol Sekretarijatu Ujedinjenih naroda radi registriranja i objavljivanja u skladu sa članom 102. Povelje Ujedinjenih naroda je ovaj protkol Sekretarijatu Ujedinjenih nacija.

2. Depozitar također obavještava Sekretarijat Ujedinjenih naroda o svim ratifikacijama i pristupanjima koje je primio u vezi s ovim protokolom.

Član 28.

Vjerodostojnost tekstova

Original ovog protokala, čiji su tekstovi na arapskom, kineskom, engleskom, francuskom ruskom i španskom jeziku podjednako vjerodostojni, deponira se kod depozitara koji ovjerene primjerke Protokola dostavlja svim stranama članicama Konvencija.

(Izvor: http://www.tuzilastvorz.org.rs/html_trz/PROPISI/zen_protokol_2_lat.pdf)